

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΤΑ ΣΥΜΑΪΚΑ

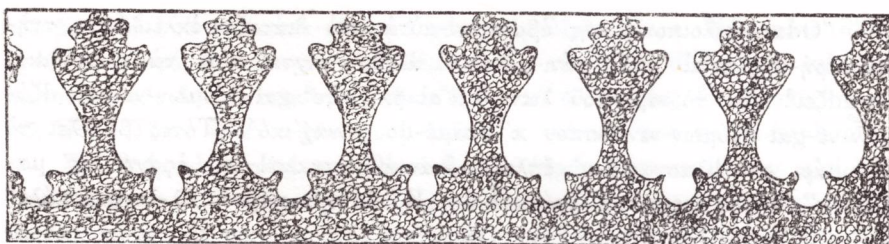
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ Β'

ΑΘΗΝΑΙ
1974

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΑΝΝΑΣ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ - ΧΡΙΣΤΟΦΗ

Ο ΜΟΣΚΑΜΠΑΡΗΣ

(Παραμύθι)

Κόκ-κ'ινη κλωστή κλωσμένη, στήν-άνεμη-δυλιμένη,
δῶς' της κλώτσο νά (γ)υρίση, παραμύτ-τ'ιν- 'ά 'ρκ'ινίξη.
'Αρκ'ή τοῦ παραμυτ-τ'ιοῦ, καλησπέρα*.

Μιάβ-βολά¹-g' ἕνα-γαιρόν-ῆτον-ἕνας βασιλέας κ'αὶ μιὰ βασίλισ-σα.
'Εχαμ²-μιὰ-γόρη-γι ὅδας ἔφτασε-dῆς παδρειᾶς, ἐπαρακαλοῦσά-dην-'ά τη-
-baδρέψου. Μ' ἐκ'είνη 'έν ἔθελεν-'ά 'κούση καθόλου γιὰ παδρειά. 'Αποῦ³
τὰ πολ-λὰ παρακάλια, γυρίdζει κ'αὶ λέει τ' ἀφédη της τοῦ βασιλέα.

'Αφédη βασιλέα, ἀφοῦ ταλοιπονίς⁴ στέρι στεμés⁵ θέλειτε νά με παδρέ-
ψητε, διάταξε νά μοῦ βοράσουν⁶-εἴκοσι 'κ-κ'άδες⁷ ἀλεύρι, μιάν-ὀκ-κ'ά μό-
σκο-gαὶ μιάν-ὀκ-κ'άν-ἄβαρη, μιὰ σκάφη-gαὶ μιὰ-bλασταριᾶ⁸ κ'αὶ νά μοῦ τὰ
φέρου στή-gάμαρῆμ-μου. (N)ά μοῦ φέρουν-ἀκόμα κ' ἕναλ-λιένιν⁹-νερό. Κ'αὶ
σαράda μέρες 'έθ-θα 'φήκ'ητε¹⁰ μη(δ)ε πουλ-λι-bετούμενον-'ά 'μπη. Μοναχά
ἡ δούλα μιὰβ-βολά-dῆμ-μέρα θά 'μπη νά 'βγῇ, 'ά μοῦ φέρῃ ἕνα-gαφεδάκ'ι.

* Γιὰ τὴν ἀπόδοση τῆς φωνητικῆς τοῦ ἰδιώματος χρησιμοποιοῦνται λατινικοὶ χα-
ρακτηῖρες καὶ ἄλλα σύμβολα, γιὰ τὰ ὁποῖα βλ. παραπάνω στὴ σ. 106 τῆ σημ. ἀριθ. 3.
Προσθέτω πὼς παύλα ἀνάμεσα σὲ δύο λέξεις δηλώνει συνεκφορά καὶ ἀπόστροφος στὴν
ἀρχὴ λέξεως σημαίνει πὼς ἔχει ἀποβληθῇ τὸ ἀρχικὸ φώνημα (φωνῆεν ἢ σύμφωνο). [Σημ.
τοῦ Διευθ. τῆς 'Εκδ.].

1. μιὰ φορά, 2. εἶχαν, 3. ἀπό, 4. λοιπόν, 5. θέλοντας μὴ θέλοντας, 6. νά μοῦ ἀγορά-
σουν, 7. ὀκάδες, 8. πινακωτή, 9. ἕνα λαγῆνι, 10. δὲν θά ἀφήσετε.

"Οδας ταλοιπονίς τῆς ἐβοράσαν-αὐτὰ πού διάταξεν-ἐκλειδώστη στή-
-γάμαρή-δης κ'αὶ ῥπα¹ μάνι-μάνι² τ' ἀλεύρι, ρίχτει κ'αὶ τὰ μυρουδικά,
'δειάδζει³ κ'αὶ τὸ νερό-δοῦ λιεινοῦ κ'αὶ ρκ'ίνηξε⁴-γαὶ dζύμων-νε-γαὶ dζύ-
μων-νε-γαὶ dζύμων-νεν-ῶσπου κ'ἔκαμέ-δο μοναχ'ικό⁵. Τότες βάλ-λει τὸ
dζουμάρι στή-βλασταριά-γ' ἐπλαξεν-έναν-ἀθρώπακλο! Μ' ἐφάνη-δης μα-
κρὺς κ'ἔ-δῆς ἔρεσκ'ε-γ' ἐχάλασέ-δο. Κ' ὕστερα κάμνει ἄλ-λο-γαὶ πάλε⁶
ἄλ-λο-γ' ἔ-δῆς ἔρεσκ'ε-γαὶ ξαναχάλασέ-δο. "Ωσπου, ἀπὸ τὰ πολ-λά, ἔκαμέ-
don-ῶπ-π'ως τὸν-ἔθελε. "Υστερα ἐρκ'ίνηξε-γαὶ μετάνοιδζεμ⁷-μέραν-νύχτα-
-γαὶ παρακάλε-δὸ Χριστὸν-ἄ τῆς τὸ-γάμη νὰ μιλήσῃ.

Πάνω πιῶ⁸ στίς σαράδα μέρες ὁ dζουμαρένος⁹ ἄθρωπος ἔκατσε στή-
-βλασταριά-γ' ἔλεε. Βαριά πού κοιμούμου-γι ἀλεφριά πού ξύπνησα!

Τότες ἡ βασιλοπούλ-λα ν-νοίει¹⁰ τῇ-βόρτα-γαὶ βάλ-λει τις φωνές: 'Αθρῶ-
ποι χριστιανοί, ἐλᾶτε νὰ δῆτε! "Εκουσεν-ὁ Θεὸς τὰ παρακάλια μου κ'ἔκα-
(μ)έμ-μου τὸ dζουμαρένον-ἄθρωπον-ἄ μιᾶ.

Τρέχ'ει κ'ὶ ὁ βασιλέας κ'ὶ ὅδας τὸν-εἶδε-γαὶ τὸν-ἔκουσε, δών-νει δια-
τα(γ)ήν-ἄ τὸν-ι-δύσουβ¹¹-βασιλικὰ κ'αὶ νὰ τὸ-ἡάου¹² στήσ-σάλα-δοῦ πα-
λατιοῦ.

Μὲ τώρα¹³, π-π'ῶς (θ)ὰ τὸν-ι-βγάλουμε; Ρωτᾶ ὁ βασιλέας.

Μοσχάβαρη, φωνάδζει ἡ βασιλοπούλ-λα.

Μ' ἔν-ἔξεεν¹⁴-ἄ μιλήσῃ. Για οὔτον¹⁵-ὁ βασιλέας εἶπεν-ἄ τὸ-γάτσου¹⁶-
-σέ μιὰ-βολ-λυθρόναν-ἄ τὸβ-βάλου στή-βόρτα-δοῦ παλατιοῦ, ἄ θωρῇ τὸ-γὸ-
σμο-βοῦ πάει κ'ἔρκεται, ἄ γροικᾶ π' ἄ¹⁷ μιλοῦν-ἄ μάθη νὰ μιᾶ.

Σὲ λ-λίες¹⁸ μέρες ἐπέρασεν-ἀπ' ὅξω ἀπὸ τὸ παλάτιμ-μιὰ ἄλ-λη βασι-
λοπούλ-λα. Εἶδε-do-γ' ἔχασε-dὸν-νοῦ-δης. Κ'ὶ ὅδας ἔφουε-γ' ἐπῆε στὸ μέρος
της, ἔν-ἔφευγεμ-μη(δ)ὲ στεμνήν¹⁹-ἀπὸ τὸν-ι-μυαλό-δης. Για οὔτον-ἔδω-
κ'εδ-διατα(γ)ήν-ἄ πάρουδ-δυὸ παπόρια, νὰ πάλουν-ἄ τῆς τὸφ-φέρου(ν).

'Εφύα-δαλοιπονίς τὰ παπόρια κ'ὶ ἄμ-μα ἐφτάσα, ρίχτουδ-δυὸ βάρκ'ες,
τεσ-σαρὶ-γουπί, μὲ τέσ-σερα παλ-ληκαρόπουλ-λα, κ'ἔκάμναβ-βότ-τ'ες²⁰ στὸ
μουράγιο, γιὰ νὰ βρουν-ἀραλ-λίκ'ι ἄ τὸν-ι-ρπάξου²¹.

'Ο βασιλέας εἶδε-dὰ παπόρια στὸ λιμάνι-γ' εἶπεν-ἄ πάρου-γαὶ τὸμ-
-Μοσχάβαρη-ἄ τὰ δῆ. Κ'ὶ ὅπ-π'ως ἤτο-γατσιμιῶς²² στὸ-γαφενέ-δρέχου-dὰ
παλ-ληκαρόπουλ-λα, ρποῦ-do²³, βάλ-λου-do²⁴ στήβ-βάρκα-γαὶ δρόμογ-γιὰ
τὰ παπόρια.

'Η βασιλοπούλ-λα πού τό 'κουσε-γιλιαῖ κ'αὶ δέρεται²⁵ κ'αὶ βρίδζει

1. ἀρπάζει, 2. γρήγορα-γρήγορα, 3. ἀδειάζει, 4. ἀρχισε, 5. ἐξαιρετικὸ ἀπὸ τὴν
ἀποψη τοῦ ζυμώματος, 6. πάλι, 7. ἔκαμνε μετάνοιες, γονυκλισίες, 8. πιὰ, 9. ἀπὸ ζυμάρι,
10. ἀνοίγει, 11. νὰ τὸν ντύσουν, 12. νὰ τὸν πᾶνε, 13. ἀλλὰ τώρα (καὶ τώρα), 14. μὰ
(ἀλλὰ) δὲν ἤξερε, 15. γι' αὐτό, 16. νὰ τὸν καθίσουν, 17. νὰ ἀκούῃ πού θά, 18. σὲ λίγες,
19. οὔτε στιγμή, 20. βόλτες, 21. νὰ βροῦν εὐκαιρία νὰ τὸν ἀρπάξουν, 22. καθιστός, 23.
τὸν ἀρπάξουν, 24. τὸν βάζουν, 25. ὅταν τὸ ἄκουσε κλαίει καὶ δέρνεται.

τόβ-βασιλέα-βού (γ)ίνετον-αίτία νά χάση τὸμ-Μοσκάβαρη. Μάνι-μάνι (δ)έχ-
-χάν-νει κ'αίρό, διατάσ-σει κ'αί κάμνου-δης τέσ-σερα δζευγάρια σιδερένα
παπούτσα κ'ι ὅδας ἑτοιμάστη, ἔδωκ'έ-δης κ'ι ὁ βασιλέας ἕνα-βουγι-γεμᾶ-
τολ-λίρες. Τότες ἔδωκ'ε-δὼν-ι-μ-ματιῶ-δης, γιὰ νά 'βρη τὸ Μοσκάβαρη.

Στὸ δρόμο-βού πάαιν-νε, θωρεῖ ἕνα-γαλόηρο. Πάει κοδά του κ'αί λέει
του. Δών-νεις μου¹ τὰ ροῦχά σου, 'ὰ σοῦ δώκω δέκα χρουσές λίρες; Λέει ὁ
καλόηρος. Δών-νω σοῦ τα. Κ' ἔτσε ἐδύθη-γαλόηρος κ'αί δῶσ' του πάλε δρό-
μο. Ὡσπου ἐλιῶσα-δὰ παπούτσα. Κ'ι ὅδας ἐπόμεινεν-ἄξυπόλυτη, εὐρέθην-
-ἄπ' ὅζω ἀποῦ 'να²-βαλάτι-γ' ἔχ'ε-δόση-βεῖνα, πού ὅδας οἱ δοῦλες τοῦ
παλατιοῦ ἐτινάξα-δὰ τραπεδζομάδηλα, ἐπῆε-γαί μάευγε-δὰ ψιχάλ-λια³ κ'
ἔτρωέ-δα.

Οἱ δοῦλες τρέχου-γαί πάου-γαί φωνάδζου-δῆβ-βασίλισ-σα. Σάν-εἶδε-δὸ-
-γαλόηρο, δών-νει διατα(γ)ήν-'ὰ τοῦ δώκουν-ἕνα-βιάτοφ-φαῖ. Κ' ἔκ'ει (δ)ὰ
που' 'τρω(γ)εθ-θωρεῖ ἀδίκρυ⁴ στὸ-βαρκόνι-γαῖστο-δὸμ-Μοσκάβαρη. Ἐχα-
σέ-δα, μ' 'έν⁵-ἐμίλησε. Μοναχὰ βάλλ-λει τήχ-χ'έρα-δης στὸ-γόρφο-δης κ'αί
βγάλ-λει ἕνα-γαματερό⁶. Σπᾶ το κ' ἔρκ'ίνηξεν-'ὰ μαεύγει⁷ μετᾶξι.

Οἱ δοῦλες πού τό 'δα-δρέχου-γαί λέου στήβ-βασίλισ-σα: Ἐσουνοῦ⁸,
κ'υρά, πρέπει σου. (Δ)έ-δὸ βοράδζεις⁹;

Λέει τους: Ρωτήξειτέ το-βόσα τὸ πουλᾶ.

Λέει: (Δ)έθ-θέλω μαῖδιᾶ¹⁰. Μοναχὰ θέλω μιάν-νουχιάν-'ὰ μοῦ φέρητε
στῆ-γάμαρῆμ-μου τὸμ-Μοσκάβαρη.

Ἡ βασίλισ-σα σά-δὸ 'κουσε, δών-νει διατα(γ)ήν-'ὰ τὸν-νουπνώσου-βρωῶτα
κ' ὕστερα 'ὰ τοῦ τὸ-βάρου(ν)¹¹.

Ὅδας τοῦ τὸν-ἐπῆρα-γαί κατακάτσα-δὰ ποδαρικά, ἐρκ'ίνηξεν-'ὰ τοῦ
λέη: Μοσκάβαρη, Μοσκάβαρη, πού σ' ἔκαμα μακρῷ-γ'-'έμ-μοῦ 'ρεσκ'ες¹². κ'
ἔκαμά σε κοδό-γ' 'έμ-μοῦ 'ρεσκ'ες κ' ἔκαμά σε τοῦ κ-κ'εφκ'ιοῦ μου¹³ κ' ἤρ-
τα-γαί πῆράσ-σε. Εἰπέ-δο μιᾶ(ν), εἰπέ-δο δυό, εἰπέ-δο τρεῖς, μέ τοῦ κά-
κου. Ὁ Μοσκάβαρης ἔρροχ-χάνε¹⁴-δοῦ καλοῦ κ'αίροῦ. Ὡσπου σύναυγα ἤρ-
ταν-οἱ δοῦλες κ'αί 'πῆρά-δοσ-σηκωτό¹⁵.

Τὴν-ἄλ-λημ-μέραν-ὁ καλόηρος σπᾶ δεῦτερο-γαματερό. Κ'αί πάλε τὰ
γίδια¹⁶ μέ τίς δοῦλες κ'αί τῆβ-βασίλισ-σα.

Τῆβ-βολάν-αὐτήν-ὅδας ἐπομεῖναμ-μοναχ'οί, ὁ καλόηρος ἐρκ'ίνηξεν-'ὰ
κ'ιλιᾶ πιὸ δυνατὰ κ'αί νά φωνάδζη: Μοσκάβαρη, Μοσκάβαρη, πού σ' ἔκα-
μα μακρῷ-γ'-'έμ-μοῦ 'ρεσκ'ες κ' ἔκαμά σε κοδό-γ' 'έμ-μοῦ 'ρεσκ'ες κ' ἔ-
καμά σε τοῦ κ-κ'εφκ'ιοῦ μου κ' ἤρτα-γαί πῆράσ-σε. Μὲ τοῦ κάκου. Τόμ-Μο-
σκάβαρη-βάλε κ'οἰμισμένο-δὸν-ἐβγάλα.

1. μοῦ δίνεις, 2. ἀπὸ ἕνα, 3. τὰ ψίχουλα, 4. ἀπέναντι, 5. ἀλλὰ δέν, 6. μεταξοσκώ-
ληκα, 7. τὸ σπάει καὶ ἄρχει νά μαζεύη, 8. σὲ σένα, 9. ἀγοράζεις, 10. χρήματα, 11. νὰ
τοῦ τὸν πᾶνε, 12. δέν μοῦ ἄρεσες, 13. τῆς ἀρεσκείας μου, 14. ροχάλιζε, 15. τὸν πῆραν στὰ
χέρια, 16. τὰ ἴδια.

Ἄποὺ κάτω ἀποὺ τῇ-γάμαρη-δοῦ καλόηρου ἐκάμναν-νυχτέριρ-ραφτάδες κ'αὶ γούλη-δὴν-νύχταν-ἐγροικοῦσα¹. Γιὰ οὗτο²-δὴν-ἄλ-λημ-μέρα-βοῦ πῆ(γ)εν-ἂ γειτονέψη ὁ Μοσκάβαρης, ἐρωτοῦσά-don-ἂ μάθου-βοῦς ἦτο-βοῦ τὰ ἴεε. Μ' εἰτος τσιμουδιάν-ἔν-ἔβγαλ-λε.

Τὴν-ἄλ-λημ-μέραν-ὁ καλόηρος σπᾶ ἄλ-λο-γαματερό-γαὶ πάλε τὰ γί-δια³. Μοναχὰ ποὺ τώρα ὁ Μοσκάβαρης ἀδὺς (ν)ὰ πκ'ῆ τὸ νυπνωτικὸν-ἐρριξέ-do στὸ-γόρφο-δου. Ἐκαμώθη ψοματικὰ⁴ τὸ-γοιμισμένο-γαὶ πῆρά-do στῇ-γάμαρη-δοῦ καλόηρου. Κ' ἐκ'εῖνος πάλε, ὅδας ἐκατακάτσα-dὰ ποδαρικά, ἐρκ'ίνηξεν-ἂ κ'ιλιαῖ, νὰ δέρεται κ'αὶ νὰ λέη: Μοσκάβαρη! Μὲ βριχοῦ⁵ νὰ τελειώση, γνέφει του νὰ σωπάση. Ὅστερα ρπᾶ τον-ἀποὺ τῇχ-χ'έρα-γαὶ κό-φτουν-ἀποὺ τὸ πίσω πορτί-βοῦ βγαίν-νε στὸν-ἄγριο δρόμο.

Τρεῖς μέρες κ'αὶ τρεῖς νύχτες ἐπορπατοῦσαν-ὥσπου ἐφτάσα στὸμ-Μι-χαήλη⁶-g' ἐκ'εῖ⁷ θωροῦν-ἐναβ-βοσκό.

Λέου-δου: Τρέχα νὰ πᾶ νὰ συχ-χαριάσης τόβ-βασιλέα π-π'ὼς ἔρκ'εται ἡ κόρη του μὲ τὸμ-Μοσκάβαρη.

Κ'ι ὁ βασιλέας σὰ-dὸ ἔκουσε, στέλ-λει δώδεκα ὄργανα κ'αὶ γούλη ἡ πό-λιτεία ποὺ τὸ ἔμαθεν-ἔτρεξεν-ἂ τοὺς καλωσορίση. Κ'αὶ (γ)ίνουσιν-οἱ γάμοι κ' ἐκάμα-dέκνα κ'αὶ παιδιὰ κ'αὶ (γ)ίμωσε⁸-g' ἡ γειτονιά.

Μη⁹ ἔγω ἔμουν-ἐκ'εῖ, μὴε σεῖς πιστέψετε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

1

Τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΓΑ

Τὸ παραμῦθι τοῦ Μοσκάμπαρη (ἢ Ζαχαροπλασμένου) εἶναι παραφύας τοῦ τύπου «Ἐρωτος καὶ Ψυχῆς», γνωστοῦ ἐκ τῶν Μεταμορφώσεων τοῦ Ἀπολλητίου (περὶ τὸ 150 μ.Χ.).

Ἐνθὺ τοῦ παραμυθιοῦ: Ἐνῶ αἱ δύο μεγαλύτεραι θυγατέρες τοῦ βασιλεῖα ὑπανδρεύονται ἀνδρας τῆς τάξεώς των, ἡ μικρότερη ἀποκορβεῖ κάθε πρότασιν καὶ ζητεῖ νὰ πλάσῃ ἡ ἴδια μὲ τὰ χέρια τῆς τὸν ἀνδρα, ποὺ θὰ παντρευτῇ. Ἐκλέγει τὰ ὑλικά: ἀλεύρι ἐκλεκτὸ (σιμιγδάλι), ζάχαρη, κανέλλα καὶ ἄλλα μυρωδικὰ, τὰ ζημώνει καὶ πλάττει μὲ αὐτὰ ἕνα ἀνδρα. Μὲ νηστεία καὶ προσευχὴ ἀγνῆς καρδιᾶς 40 ἡμερῶν ὁ Θεὸς τὸν ζωντανεῖ. Ἡ φήμη διὰ τὸ πλάσμα αὐτὸ τοῦ γυναικείου πόθου διαλαλεῖται. Φυσικὸν ἦτο νὰ κινήσῃ τὸν φθόνον ἄλλης γυναικός, μιᾶς ἄλλης βασιλίσσας, ἡ ὁποία μὲ ἀπάτην τῆς κλέβει τὸν σύζυγον. Ἡ βασιλοπούλα ξεκινᾷ νὰ τὸν εὔρῃ. Θὰ λυώσῃ τρία ζευγάρια σιδερένια παπούτσια, ὥς ὅτου νὰ τὸ ἐπιτύχῃ. Εἰς τὴν μακρὰν ἀναζήτησίν τῆς συναντᾷ ὑπερφυσικοὺς βοηθοὺς (ἡ-λιον, φεγγάρι, ἄστρα, ἀνέμους ἢ μονήρεις κατοίκους τῆς ἐρημιᾶς: γριεὲς δράκαινες ἢ λά-μνιες) καὶ μὲ τὴν καλὴν συμπεριφορὰν τῆς κερδίζει τὴν συμπάθειάν των καὶ παίρνει ἀπὸ

1. ἄκουαν ὅλη τὴ νύκτα, 2. γι' αὐτό, 3. τὰ ἴδια, 4. στὰ ψέματα, 5. ἀλλὰ πρίν, 6. τοπωνύμιον στὴ Σύμῃ ἀπὸ τὸ ἐκεῖ μοναστήρι τοῦ Ταξιάρχῃ Μιχαήλ, 7. ἐκεῖ δᾶ, 8. γέ-μισε, 9. μήτε.

αὐτοὺς πληροφορίαν, διὰ τὸν τόπον ὅπου εὐρίσκεται ὁ ἀπαχθεὶς σύζυγός της, καὶ ἀπὸ τὸν καθένα ἓνα δῶρον (καρύδι, ἀμύγδαλο, φουντούκι), τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ σπάσῃ, ὅταν εὐρεθῇ σὲ ἀνάγκη. Μέσα σ' αὐτὰ ὑπῆρχαν: ἐργαλεῖο χρυσὸ ποὺ ὑφαίνει μόνον του, κλωσσο χρυσὴ μὲ χρυσὰ πουλάκια, γαρυφαλιὰ μὲ χρυσὰ γαρυφαλά. (Εἰς τὴν ἀνωτέρω συμαικὴν παραλλαγήν δὲν ἀναφέρεται πόθεν ἡ ἡρώϊς ἔχει τὸ καματερό, τὸν μεταξοσκώληκα, ποὺ ὅταν τὸ ἔσπασε, ἀρχίνησε νὰ μαζεύῃ μετὰξί). Μὲ τὰ δῶρα αὐτὰ ἡ βασιλοπούλα ἐξαγοράζει τρεῖς νύχτες κοντὰ στὸν σύζυγόν της, ποὺ ἡ ξένη βασίλισσα τῆς τὸν στέλνει ἀποναρκωμένον. Κατὰ τὰς δύο πρώτας νύκτας ὁ Μοσκάμπαρης, ἐξ αἰτίας τοῦ ὑπνωτικοῦ ποὺ τὸν ἐπότισαν, δὲν ἀκούει τὰ λόγια καὶ τὸν θρῆνον τῆς ἡρώϊδος· τὴν τρίτην ὁμως νύκτα, εἰδοποιημένος ἀπὸ τὸν ράπτῃν, ποὺ ἤκουσεν ἀπὸ τὸ πλαγινὸν δωματίον τὸν νυκτερινόν της θρῆνον, ἔχρυσε τὸ ὑπνωτικὸν καὶ ἔτσι ἤκουσε καὶ ἀνεγνώρισε τὴν σύζυγον. Ἐπακολοθεῖ ἡ φυγὴ τῶν συζύγων.

Τοῦ παραμυθιοῦ αὐτοῦ μοῦ ἦσαν γνωσταὶ 40 παραλλαγαί, 3 ἐκ Δωδεκανήσου (Ἀστυπάλαιας, Ψερίμου καὶ Ρόδου, βλ. Λογογραφίαν, τ. ΚΑ', σ. 151), 2 ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας (Σμύρνης καὶ Λιβισίου) καὶ αἱ λοιπαὶ ἐξ ἄλλων χωρῶν καὶ νήσων τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου. Τώρα προστίθεται καὶ μία Συμαικὴ. Οὕτω διαπιστώνεται ἡ εὐρεῖα ἀνὰ τὰς ἐλληνικὰς χώρας διὰδοσις τοῦ παραμυθιοῦ, τὸ ὁποῖον συνδυάζει τὸ μοτίβο τῶν τριῶν νυκτῶν μὲ τὸν τεχνητὸν σύζυγον καὶ ἀναγράφεται εἰς τὸν διεθνῆ κατὰλογον Aarne-Thompson ὑπ' ἀριθ. 425 B. Ἐπειδὴ παραλλαγαὶ αὐτοῦ ὑπάρχουν καὶ ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ὑποτύπου αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου εἶναι ἀδιαμφισβήτητος.

Ὡς παρατήρησεν ἡδὴ ὁ Ἑλβετὸς καθηγητὴς Max Lüthi, «τὸ θέμα τοῦ τεχνητοῦ συζύγου παρέχει παρὰ προσδοκίαν μίαν συμβολὴν εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἐρμηνείαν τοῦ παραμυθιοῦ. Θεωρουμένη ψυχολογικῶς ἡ Ἑλληνίς μας πριγκίπισσα πλάττει ἡ ἰδία τὸν ἀγαπημένον της. Δὲν ἀγαπᾷ ἓνα ἄλλον ἄνθρωπον, ἀγαπᾷ ἓνα πλάσμα, ποὺ ἡ ἰδία κάμνει διὰ τὸν ἑαυτὸν της καὶ τὸ περιποιεῖται καὶ τὸ χαϊδεύει... Ἀγαπᾷ τὴν γλυκειὰ εἰκόνα, ποὺ παρήχθη μέσα της. Τὸ παραμῦθι ὁμως τῆς ἀφαρπάζει τὸν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας πλασθέντα ἄνθρωπον. Αὐτῇ, ποὺ μόνον ζάχαρη καὶ σιμιγδάλι καὶ ἀμύγδαλα ἤθελε, πρέπει τώρα νὰ χαλάσῃ τρία ζευγάρια σιδερένια παπούτσια καὶ νὰ ὑποφέρῃ καὶ μόνον ἀφοῦ τὸ δημιούργημα τῆς τῆς ἀπεξενώθῃ, ἡμπορεῖ πάλιν νὰ τὸ ἀποκτήσῃ...»

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὰ κύρια στοιχεῖα, ποὺ συνθέτουν τὸν εἰδικὸν ὑπότυπον B, ὁ ὁποῖος ἐπιχωριάζει εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ὑπάρχουν καὶ ἐκτὸς τοῦ ὑποτύπου αὐτοῦ εἰς τὸν ἐλληνικὸν χώρον.

Ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὸ θέμα τοῦ τεχνητοῦ συζύγου ἡ κατασκευὴ ὁμοιώματος ἀνθρώπου ἀπὸ κηρὸν ἢ ζύμην ἢ ἄλλην εὐπλαστον ὕλην εἶναι γνωστὴ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς τὰς μαγικὰς καὶ δεισιδαιμόνας συνηθείας δυσσερῶτων γυναικῶν. Εἶναι γνωστὴ ἐπίσης ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον μῦθον τοῦ Πυγμαλίωνος, τοῦ ὁποίου τὸ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ γυναικεῖον ἀγαλμα ἡ Ἀφροδίτῃ ἐξωποιοῦσε. Καὶ τὸ θέμα τῶν πολυτίμων δώρων καὶ τῆς ἐξαγορᾶς ἀρπαγέντος συζύγου εὐρίσκεται καὶ ἐκτὸς τοῦ 425 B εἰς τὰς λαϊκὰς διηγήσεις ἐν Ἑλλάδι. Αἱ διαπιστώσεις αὐταί, νομίζω, στηρίζουν τὴν πιθανότητα, ὅτι ὁ εἰδικὸς τύπος, ὁ προελθὼν ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο αὐτῶν μοτίβων, ἔχει τὴν προέλευσιν ἐκ τῆς ἐλληνικῆς παραδόσεως καὶ ὅτι ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὸ παραμῦθι παρέλαβον οἱ Τοῦρκοι.

Περὶ τοῦ παραμυθιοῦ αὐτοῦ διέλαβον ἐκτενῶς εἰς τὴν πραγματείαν μου : Das Märchen von Amor und Psyche in der griechischen Volks-überlieferung, (Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. 30), Ἀθῆναι 1971, σσ. 129-136.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΕΓΑΣ

Τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Τὸ παραμῦθι τοῦ Μοσκάμπαρη μπορούμε νὰ τὸ ἰδοῦμε ὡς ψυχολογικὸ ἀντίστοιχο τοῦ μύθου τοῦ Πυγμαλῖωνα, μὲ ἐναλλαγὴ τῶν ρόλων πλάστη καὶ δημιουργήματος. Στὸν ἀρχαῖο μῦθο ὁ ἄνδρας πλάθει τὴ γυναῖκα, στὸ παραμῦθι ἡ γυναῖκα πλάθει τὸν ἄνδρα. Ἀλλὰ καὶ στίς δυὸ περιπτώσεις ἡ ζωοποίηση γίνεται μὲ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ. Στὸν ἀρχαῖο μῦθο ὁ Πυγμαλίωνας ἐπικαλεῖται τὴ θεὰ Ἀφροδίτη, στὸ παραμῦθι ἡ βασιλοπούλα ἐπικαλεῖται τὸν Ἰδρυτὴ τῆς χριστιανοσύνης.

Τὰ ὕλικά, ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ γυναῖκα, γιὰ νὰ πλάσῃ τὸν ἄνδρα, ὅπως αὐτὴ τὸν ἤθελε, δὲν μπορούσε νὰ ᾔταν ἄλλα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ χρησιμοποιεῖ στὸ γυναικεῖο τῆς ρόλο καὶ στὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον τῆς. Ὅμως δὲν φαίνεται νὰ εἶναι τυχαῖο πὼς ὡς ὕλη, γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς μορφῆς, τὸ παραμῦθι διαλέγει ὅ,τι πιὸ ἄμορφο χρησιμοποιεῖ ἡ γυναῖκα στὰ πλαίσια τῶν παραδοσιακῶν τῆς ἔργων. Γιὰ ὕλικὸ διαλέγει τὴ ζύμη, ποὺ τὴ συναποτελοῦν ἐπιμέρους στοιχεῖα, ὅπως ἡ ζάχαρη, τὸ ἀλεύρι, τὰ μυρωδικὰ (ὁ μόσχος καὶ ἡ ἄμπαρη), ποὺ κι αὐτὰ πάλι μόνον τους, χωρὶς τὴν πρόσμειξη μὲ τὸ νερό, εἶναι ἀδύνατο νὰ μορφοποιηθοῦν.

Μὲ τὴν ἐκλογή τῆς αὐτῆς ἡ γυναῖκα διαθέτει ὕλικό, ποὺ δὲν τὴν δεσμεύει. Μπορεῖ νὰ τὸ μορφοποιήσῃ, ὅπως αὐτὴ θέλει. Ὅμως καὶ τὸ δημιουργημὰ τῆς πρέπει νὰ κρατήσῃ κάτι ἀπὸ τὶς ιδιότητες τοῦ ὕλικου αὐτοῦ. Ὅ,τι εὔχεται τὸ παραμῦθι εἶναι: Ὁ ἄνδρας νὰ εἶναι ζυμάρι στὰ χέρια τῆς.

Νὰ εἶναι ἄραγε τοῦτο μιὰ ὑπερاناπλήρωση γιὰ τὴ θέση καὶ τὸ ρόλο τῆς γυναίκας στίς κοινωνίες; Μιὰ κάποια ἰσοστάθμιση φανταστικῇ στὸν κυρίαρχο ρόλο τοῦ ἄνδρα; Νὰ δείχνει μιὰ κάποια λανθάνουσα ἀνάμνηση, κάποια νοσταλγία γιὰ τὸ καθεστῶς τῆς μητριαρχικῆς κοινωνίας.

Ἀλλὰ ὅσος χρόνος καὶ κόπος χρειάσθηκε, γιὰ νὰ πλάσῃ ἡ γυναῖκα τὸ ταῖρι τῆς, ὅπως αὐτὴ τὸ ἤθελε, ἄλλος τόσος καὶ ἀκόμη μεγαλύτερος μόχθος καὶ προσπάθεια θὰ χρειασθῇ, γιὰ νὰ τὸ ξανακερδίσῃ. Καὶ πρέπει νὰ προσέξουμε πόση ἐπιμονή, πόση ἀπίστευτὴ ἀντοχὴ δείχνει ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ πόση σύνεση καὶ ἐξυπνάδα. Στὸν ἀγώνα τῆς γιὰ νὰ σώσῃ ὅ,τι μόχθηκε νὰ πλάσῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ, ὅ,τι εἶχε ἀγαπήσει, ἡ ἄξια γυναῖκα ἐπιστρατεύει ὅλη τὴν κλίμακα τῶν ἱκανοτήτων τῆς.

Τώρα βλέπουμε πὼς ὅταν ἡ γυναῖκα, καθὼς τὴν ἔχει ὀριμάσει ἡ ζωὴ, δυναμώνῃ τὴν αὐτοπεποίθησή της καὶ δὲν φοβᾶται νὰ παραμερισθῇ, ὅταν παίρνῃ τὴ θέση τῆς στῆ συνείδηση τοῦ ἄνδρα, ἔτσι ὥστε αὐτὸς συνειδητὰ νὰ τὴν ἀκολουθῇ, τότε καὶ τὸ παραμῦθι τὸν παρουσιάζει νὰ ἔχῃ ἀποκτήσει αὐτοβουλία, μιὰ σταθεροποιημένη μορφή. Ἀπὸ τώρα κ' ἐπειτα δὲν γίνεται νὰ εἶναι εὐάλωτος καὶ σὲ ξένες ἐπιρροές.

Ἡ παγκοσμιότητα τοῦ παραμυθιοῦ δείχνει τὴν πανανθρώπινη οὐσία του.

Σ. Μ. Γ.

